

Valtuustoaloite toimenpideohjelmasta kriisiytyneen koulupsykologivajeen korjaamiseksi ja kustannusten säästämiseksi

Opiskeluhuollossa toimivien psykologien rekrytoinnissa on jo pitkään ollut Pirkanmaan alueella merkittäviä haasteita, mikä vaarantaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin sekä lakisääteisten palveluiden saatavuuden. Nyt 1.8.2023 alkaen on tullut voimaan uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolain lakisääteinen mitoitus: yhtä koulupsykologia kohden saa olla enintään 780 oppilasta. Pirkanmaan hyvinvointialue ei pysty sitä toteuttamaan, mikä rikkoo lakia. Siksi tilanne on akuutisti korjattava.

Kriisiä on yritetty ratkaista ostopalveluilla, joiden kustannus on moninkertainen työsuhteessa oleviin psykologeihin verrattuna. Ostopalveluiden kustannukset ovat keskeinen syy Pirkanmaan hyvinvointialueen huonoon taloustilanteeseen. Esimerkiksi tämän vuoden alijäämä on 95 milj. euroa, vaikka alkuperäinen talousarvio oli 63,5 milj. euroa. Taloustilanteen ratkaisemiseksi ostopalveluiden kustannuksia on välttämätöntä saada alennettua.

Koulupsykologien rekrytointivaikeuksissa ei ole kyse psykologien heikosta saatavuudesta tai yleisestä työvoimapulasta. Psykologien sisäänottomääriä on kasvatettu vuodesta 2019 vuoteen 2022 mennessä 53 %, mikä on enemmän kuin millään muulla sote-alalla. Psykologeja valmistuu yli 100 enemmän kuin eläköityy per vuosi, ja vuodesta 2025 luku kasvaa noin 200 psykologiin per vuosi. Psykologien määrä on siis jatkuvassa kasvussa, mutta tämä ei ole helpottanut koulupsykologipulaa. Koulupsykologin tehtäviin ei hakeuduta ja niistä irtisanoudutaan muihin tehtäviin, koska työn järjestämisessä ja työolosuhteissa on merkittäviä ongelmia.

Suomen Psykologiliitto on ehdottanut kriisiytyneen tilanteen ratkaisemiseksi [toimenpideohjelmaa](#):

- **Palkkaus:** Tarjotaan työntekijöille kilpailukykyinen palkkaus huomioiden psykologien olevan 5.5-vuotisen (330 op) yliopistotasaisen ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Kuukausipalkan arvioimisessa on hyvä huomioida myös ostopalveluiden hinnoittelu, sillä mikäli työntekijöitä ei saada palkattua riittävästi, täytyy palveluita väistämättä täydentää tätä kautta lakisääteisten mitoitusten täyttämiseksi. Esim. 5500 euron kuukausipalkalla saisi 10 psykologia palkattua karkeasti laskien 860 000 euron vuosikustannuksella. Psykologiliiton laskelmien mukaan ostopalveluna tuotettuna kyseisellä summalla saa hankittua ainoastaan 5–6 psykologin työpanoksen, ja jos joudutaan teettämään yksittäistä tuntityötä, esimerkiksi tutkimuksia, niin vielä vähemmän. Työsuhteessa olevien psykologien palkkaukseen panostaminen on siis hyvinvointialueelle kannattavampaa.
- **Työn mitoitus ja sisällöt:** Pidetään huolta siitä, ettei psykologin vastuulle kuulu enempää kuin lakisääteisen oppilasmäärän opiskeluhoitopalveluista vastaaminen, ja työn painopiste on lain edellyttämällä tavalla yhteisöllisessä työssä. Resurssien puuttuessa muiden psykologien työmäärää ei kasvateta eikä vaadita rajaamaan pääsyä vastaanotolle huomioiden lain asettaman oikeuden opiskelijoille saada palvelua tietyn määräajan sisällä. Huolehditaan yhteisöllisen työn toteutumisesta myös silloin, kun palvelut toteutetaan ostopalveluina.
- **Työn joustavuus:** Parannetaan mahdollisuuksia tehdä osa-aikaista työtä, ottaa käyttöön liukuva työaika sekä tehdä etätyötä.
- **Työn liikkuvuus:** Mikäli työ edellyttää liikkumista useamman toimipisteen välillä tai puutteellisten julkisten kulkuyhteyksien päässä, sallitaan siirtymät työajan puitteissa ja tarjotaan mahdollisuus liikkua työnantajan omistamalla autolla. Helpotetaan työntekijöiden muuttoa uudelle paikkakunnalle tarjoamalla työsuhteasuntoja.

- **Työtilat ja -välineet:** Psykologilla tulee olla jokaisessa toimipisteessä työtehtävään nähden asianmukaiset työtilat. Ne mahdollistavat osaltaan laadukkaan asiakastyön toteutumisen. Lisäksi tulee varmistaa ajantasaisten työvälineiden, kuten psykologisten tutkimusmenetelmien ja tarpeellisten tietojärjestelmien sujuva hankinta ja käyttö.
- **Työn johtaminen:** Psykologien hallinnollinen esimies voi vaihdella organisaatiosta riippuen. Niissä organisaatioissa, joissa on kolme tai sitä useampia psykologeja, yksi heistä tulisi kuitenkin nimetä ammatilliseksi vastuuhenkilöksi eli johtavaksi tai vastaavaksi psykologiksi. Tämän tehtävänä on vastata yhteisen koulutuksen ja työnohjauksen suunnittelusta sekä työn sisällöllisestä kehittämisestä. Vahvistetaan ammatillisten esimiesten tuki opiskeluhuollon psykologeille huolehtimalla johtavien tai vastaavien psykologien rekrytoinneista.
- **Työnohjaus:** Työnohjaus on tärkeä psykologityön laadun, psykologin ammattitaidon ylläpitämisen ja kehittymisen sekä psykologin työssä jaksamisen edellytys. Tuetaan psykologien ammattitaidon ylläpitämistä ja kehittämistä tarjoamalla psykologeille työnohjausta vähintään kerran kuukaudessa, yksilötyönohjausta 60–90 min ja ryhmätyönohjausta 90–120 min kerrallaan. Työnohjausta voi kuitenkin olla tarpeen järjestää myös tätä tiheämmin. Esimerkiksi ensimmäisessä työpaikassaan aloittava vasta valmistunut, uudelle sovellusalalle työskentelemään siirtyvä, erityisen haasteellisen työtehtävän saanut tai uusia menetelmiä opettelemaan ohjattu psykologi voi tarvita työnohjausta tietyn ajanjakson ajan huomattavasti tiheämmin, esimerkiksi 2–4 kertaa kuukaudessa. Lisäksi on huolehdittava riittävästä perehdytyksestä, konsultointimahdollisuuksista sekä kollegiaalisesta tuesta.
- **Täydennyskoulutus:** Tuetaan psykologien ammattitaidon ylläpitämistä ja kehittämistä mahdollistamalla riittävät täydennyskoulutusmahdollisuudet. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä velvoittaa psykologin ylläpitämään ja kehittämään ammattitoiminnan edellyttämiä tietoja ja taitoja. Työnantajaa laki velvoittaa luomaan edellytykset sille, että psykologi voi osallistua tarvittavaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen. Sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut Terveysministeriön täydennyskoulutussuosituksen, minkä mukaan terveydenhuollon ammattihenkilöiden minimimäärä täydennyskoulutusta on 3–10 arkipäivää vuodessa tehtävän vaativuudesta ja toimenkuvasta riippuen. Psykologien tehtävät ovat vaativia, joten psykologeihin tulee soveltaa 10 päivän täydennyskoulutussuositusta vuodessa. Tämä koskee myös sijaisena tai osa-aikaisena työskenteleviä psykologeja suhteutettuna työosuuteen. Psykologina toimiminen edellyttää yhä pitemmälle menevää erikoistumista. Psykologiksi valmistumisen jälkeen suuri osa psykologeista hankkii jonkin erikoispsykologi- tai muun erikoistumiskoulutuksen. Työnantajan tulee luoda edellytykset yksittäisten täydennyskoulutuspäivien lisäksi myös tällaisen psykologin työtehtävien vaatiman pidempikestoisen erikoistumiskoulutuksen suorittamiselle.
- **Psykologiharjoittelu:** Parannetaan mahdollisuuksia tarjota harjoittelupaikkoja psykologin maisteriopiskelijoille, joiden opintoihin kuuluu viiden kuukauden (30op) laajuinen harjoittelujakso. Huomioidaan harjoittelun ohjaamisen vaatima aika kokeneempien kollegoiden työmäärässä. Harjoittelupaikan tarjoaminen on hyvä keino saada psykologian loppuvaiheen opiskelija kiinnostumaan ja perehtymään oppilashuollon työtehtäviin ja asettumaan paikkakunnalle myös valmistuttuaan.

Me allekirjoittaneet ehdotamme, että Pirkanmaan hyvinvointialue käy nämä toimenpide-ehdotukset läpi ja pyrkii ottamaan keinot käyttöön kriisiytyneen koulupsykologitilanteen ratkaisemiseksi.

Julia Sangervo (vihr.), Milka Hanhela (vas.), Kukka Kunnari (vas.), Mikko Aaltonen (vas.), Jessika Lindgren (liike nyt)